

Рецензия

за дисертацията на Андрей Валентинов Велчев

Представена за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по научната специалност 3.3. Политически науки

Представената дисертация е разработена във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ и е с научен консултант доц. д-р Александър Маринов. Текстът, в общ обем от 230 страници, съдържа увод, три глави на изложението, заключение и библиографски списък с 200 заглавия. Общата форма, подредба, системата за цитиране на използваните източници, както и стилът съответстват на академичните изисквания към подобен труд.

Избраната тема на дисертацията – „Роля на комуникациите за изграждане на обществена съпричастност при стратегическите публично-частни партньорства“ – е както актуална, така и интердисциплинарна. Актуална е, защото не само практиката, но и теоретичното обобщение на публично-частните партньорства са сравнително нови явления. Актуална е също така и поради голямото значение, което днес се отдава на публично-частните партньорства при осъществяването на публичните политики. Не на последно място темата е актуална и поради разполагането си в едно съвременно разбиране на публичната политика не като реализация на политическата воля на правителството, а като организирана съвместна дейност за решаване на обществени проблеми, в която участват непременно публичната власт, частният сектор и гражданското общество.

Избраната тема е интердисциплинарна по самото конструиране на изследователския предмет. Тя се разполага на полето на теорията на публичните политики, но също така на полето на обществените комуникации, политическата социология, теорията на управлението. Такава структурна интердисциплинарност изисква методологична дисциплина и изследователски кураж, защото ангажира понятия от различни полета и изисква методично усилие за тяхната съпоставка и разполагане в обща теоретична рамка. Още първият прочит на работата показва, че авторът е проявил изключително внимание към тези въпроси и е успял да изгради не просто приемлива, но действително качествена методологична конструкция на своето изследване.

В увода, както и се очаква, авторът очертава ясно своя изследователски предмет, обект и цел. Обект на изследване са комуникациите в полето на публично-частните партньорства, а предмет на изследване е съдържанието, технологията и целта на тези комуникации. В увода е поставена и основната изследователска цел – „да се изясни

ролята, предназначението и управлението на комуникациите при стратегически публично-частни партньорства“, както и тяхното съдържание, с оглед на постигането на обществена съпричастност или ангажиране (с. б). Оттук са дефинирани и четири изследователски задачи, свързани с изясняването на: теоретичните аргументи на комуникацията в процеса; характеристиките на обществената съпричастност, механизмите на комуникацията между страните в процеса; изискванията към ефективната комуникационна стратегия.

Обикновено при изследователските проекти като докторската дисертация се препоръчва формулирането на основен изследователски въпрос, който структурира работата. Тук няма експлицитно формулиран въпрос, на той се подразбира: какви са условията за ефективна комуникация при публично-частните стратегически партньорства, за да се постигне необходимото равнище на обществена съпричастност. Този въпрос се съдържа във формулираните задачи, както и в основната теза на работата, която се защитава в изследването.

Авторът формулира също така и три ограничения на своето изследване – една несъмнено положителна практика, която не винаги присъства в представяните дисертации. На първо място се използват работни дефиниции без претенции, че обхващат всички съществуващи подходи и предложения за употреба на понятията. На второ място комуникациите при публично-частните партньорства се разглеждат като мрежови явления, което оставя настрана други възможни подходи. На трето място дисертацията се основава на чуждестранната практика, като българската е оставена извън полето на изследването.

Вероятно именно последното ограничение, което предизвиква веднага въпрос за релевантността на изследване, направено и защитавано в България, кара авторът да го обоснове с повече аргументи. Основният сред тях е фактичката липса на комуникационни програми за постигане на обществена съпричастност при публично-частните партньорства в България. Разбира се, това критично към управленската практика заявление се нуждае от аргументация и доказателства, най-малкото от позоваване на критични изследвания или на институционални доклади. Иначе остава просто заявление. Втората страна на такова ограничение и свързано с релевантността в българските условия на съответния анализиран и проучен опит на страни като САЩ, Великобритания или Австралия. Въпросът дори може да се разшири – примерите са от англосаксонския свят и можем да се питаме, доколко те са съпоставими със социално-културната среда на латински, средиземноморския, посткомунистическия и т.н. светове.

Избраната структура на текста е логически основана на конструирането на изследователския предмет. Първата глава предлага на първо място работни дефиниции на работните понятия, като същевременно се позовава на утвърдените

употреби в съответните научни области: политика и публични политики, мрежи на политики, комуникации в публичните политики, публично-частно партньорство и др. Работните дефиниции на понятията са приемливи и отразяват сложните им употреби в различни изследователски контексти. В тази глава се разглежда обстойно понятието комуникация (като публична, политическа).

Малко неразбираемо е противопоставянето на politics и policy, две страни на политическото действие, които в политическата социология и антропология са третирали като едновременно съществуващи и взаимно-допълващи се. Едното по принцип не може да замени другото, борбата на политическите интереси съществува заедно с усилието за сътрудничество на различните актьори в решаването на обществените проблеми. Самото решаване на обществените проблеми винаги е в ситуация на сблъсък на интереси и изисква компромиси, както и се подчинява на различия в стратегическите позиции и ресурси на актьорите. Комуникациите в този процес винаги са имали и за цел да легитимират определени политически решения, включително чрез убеждаване на засегнатите или дори манипулирането на техните перцепции и разбирания. Все пак целта на тезата е дефинирането на условията за ефективност на комуникация, целяща обществена съпричастност – това изисква, разбира се, концентрация върху policy, а не върху politics.

В първата глава се дефинират и понятия свързани с мрежите на политиките, което се основава на определен подход в политическата социология и теорията на управлението. В среда на множествени взаимодействия на публични и частни актьори, на държавни институции и граждански организации, на индивиди с различен статут, управлението не може да се разглежда като централизирано целенасочено усилие за насочване на единичните действия и воли в една обща посока, нито дори като пример за подражание и следване (лидерство). В ситуацията на мрежови взаимодействия обществената съпричастност или интериоризирането на общ проект и обща цел, както и усвояването на практически умения за взаимодействие с други субекти, очевидно е основно измерение на управленския процес.

Втората глава дефинира характеристиките на основаната на доказателства публична политика или как публичното управление да се организира като процес на убеждаване на заинтересованите публики да участват активно в процеса на вземане на решения и на тяхното реализиране. Тук авторът прави детайлен разбор (анализ) на комуникационната страна на публичните политики: нейната темпоралност, обект, съдържание и търсен ефект. Тук, както и при противопоставянето на politics и policy, има постулиране на един необратим процес на преход от основани на мнения публични политики, към основани на научни доказателства публични политики. Целта на такъв процес, ако той наистина съществува, трябва да бъде всъщност ограничаването на социалните предразсъдъци и политическите манипулации при

легитимирането на политиките в полза на развитието на едно рационално, основано на информирания избор, отношение на гражданите към ефектите на тези политики.

Тук има известно надценяване на „научните съображения“ или доказателства, доколкото научните парадигми, които стоят зад тях са в някакъв смисъл също мнения или убеждения. Напълно разбираема е логиката, която разглежда ефективната публична политика като рационален избор, като основана на рационални аргументи практика. Но от друга страна човешките индивиди притежават свободна воля, което значи също така и свобода да постъпват нерационално, на основата на убеждения, които могат да се окажат погрешни. Ето защо очакването за основана на доказателства публична политика изисква непременно висока гражданска компетентност – нещо, което е само загатнато, но не и развито в дисертацията, макар че то би разширило твърде много нейния предмет.

Все пак авторът си дава сметка за сложната природа на връзката между научните доказателства, управленските решения и комуникациите в публично-частните партньорства (с. 131 и сл.), поради което се отнася внимателно към принципната възможност обществото да се управлява строго рационално.

Третата глава на дисертацията се занимава в частност с ефективността на комуникациите при изграждането на обществена съпричастност в публично-частните партньорства. На първо място тук е обосноваването на необходимостта от такава обществена съпричастност – тя се основава на общото разбиране в работата на публичната политика като сложен процес на взаимодействие и сътрудничество на различни актьори (публични и частни) за решаване на обществени проблеми, при което всеки участник има своите отговорности и незаменимо място. И понеже става дума за решаване на обществени проблеми, съ-участието на публиката, на засегнатите страни, на „потребителите на обществени услуги“ (твърде пазарен термин в политиката) – съпричастието е основно измерение.

Авторът синтезира основните съдържателни елементи на комуникационната програма за изграждане на обществена съпричастност на основата на обобщение на опита на стратегическите публично-частни партньорства в няколко развити страни от Запада. Тук той разграничава заинтересованите публики, различните информационни потоци, многократното (итеративно?) консултиране на заинтересованите, договарянето на взаимодействието и най-сетне включването на заинтересованите страни в мониторинга на политиките. Тази разгърната аналитична схема на ефективната комуникационна програма за изграждане на обществена съпричастност в публичните политики със стратегически публично-частно партньорство е една от най-евристичните находки в дисертацията и може да бъде определено прието като основен неин принос.

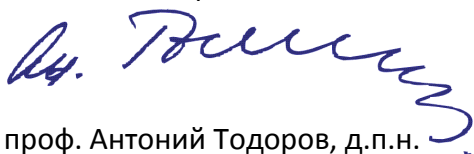
В края на третата глава авторът прави критичен анализ на най-често използваните методи за изграждане на обществено съпричастност в публично-частните партньорства.

Заключението не просто обобщава направеното или синтезира общата аргументация на основната теза, но задълбочава разсъждението по темата с дефинирането на по-общите условия за една ефективна и демократична публична дейност: научна експертиза, гражданско участие и открит диалог на частните интереси. Казано с други думи: гражданска компетентност, гражданско участие, прозрачност на интересите – категории, валидни при анализа на демокрацията изобщо, а не само на публичните политики. Заключението придобива особена съдържателност и с представянето на основните рискове при прилагането на комуникационните програми за постигане на обществена съпричастност – това отваря тезата към нови изследователски полета, вероятно с подчертан приложен характер.

Използваните източници са значителни по обем, покриват изследователското поле и са достатъчно значими, за да бъде тезата добре разработена. Те са представени в библиографската справка съгласно правилата и са рубрикирани адекватно.

Приложеният към дисертацията автореферат представя достоверно и пълно нейното съдържание и основни заключения. В него има и автосправка на научните приноси, където са посочени четири. Първият е формулиран претенциозно, но в действително става дума за оригинално първо проучване на български език на ролята на комуникациите в стратегическите публично-частни партньорства за постигане на обществена съпричастност. Третият формулиран принос повтаря първия по същество. Приемам втория и третия приноси, като обосноваване на структурната роля на комуникациите за ефективно публично-частно партньорство, чието условие е създаване на обществена съпричастност. Но ще повторя, че несъмнен принос е разработената разгърната аналитична схема на ефективната комуникационна програма за изграждане на обществена съпричастност в публично-частните партньорства, което не е изрично посочено сред приносите.

В заключение, като имам предвид избора на темата, конструирането на изследователския предмет, структурирането на разсъждението, избраната и приложена методология, работата с понятията, както и несъмнените научни приноси на представената работа, смятам, че дисертацията на Андрей Велчев притежава всички качества на научен труд, който е основа за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по политически науки.

проф. Антоний Тодоров, д.п.н.